
Kannanotto Pirkanmaan hyvinvointialueen vastaanottopalveluiden sekä työikäisten sosiaalipalveluiden palveluverkkoselvitykseen

KHALL 09.10.2023 § 201
511/00.01.02.02/2023

Pirkanmaan hyvinvointialueen aluehallitus on 21.8.2023 § 206 käsitellyt Pirkanmaan hyvinvointialueen vastaanottopalveluiden sekä työikäisten sosiaalipalveluiden palveluverkkoselvitystä jatkovalmistelun pohjaksi. Perustelujen mukaan selvitys pohjautuu Pirkanmaan hyvinvointialueen strategian toimeenpano-ohjelman kärjen ”yhdenvertaiset, ennaltaehkäisevät ja vaikuttavat palvelut” alatavoitteeseen ”eheä ja monikanavainen palveluiden verkosto”.

Aluehallituksen käsittelyn mukaan:

”Selvityksen tavoitteet ja toteuttamistapa

Vastaanottopalveluiden ja työikäisten sosiaalipalveluiden palveluverkkoselvityksen ja sen pohjalta tehtyjen päätösten tavoitteena on vastata monikanavaisella palveluverkolla palvelutarpeeseen ja sen kasvuun, turvata yhdenvertaisten palveluiden saatavuus sekä varmistaa henkilöstön riittävyys. Lisäksi tavoitteena on hillitä kustannusten kasvua sekä luoda näkemys tarvittavista tiloista ja investoinneista.

Samanaikaisesti keväällä 2023 valmisteltiin palveluverkon kehittämisen yleisiä sekä palvelukohtaisia periaatteita, jotka hyväksyttiin aluevaltuustossa 14.8.2023. Sekä yleiset että avopalveluiden palvelukohtaiset periaatteet ovat olleet pohjana vastaanottopalveluiden ja työikäisten sosiaalipalveluiden palveluverkon valmistelussa. Valtuuston hyväksymät periaatteet ja kyseisten palveluiden esitettävät muutokset ovat linjassa keskenään.

Selvitys toteutettiin virkajohdon alaisuudessa konsulttiyhtiö Nordic Healthcare Group:n (NHG) ollessa valmistelun tukena. Valmistelussa käytettiin pohjana laajasti avoimen datan tilastotietoja mm. THL, Tilastokeskus, Sotkanet, Kela. Väestöanalyysit pohjautuvat Tilastokeskuksen väestötietoihin sekä Pirkanmaan liiton tekemän väestösuunnitteen tietoihin.

Valmistelua varten muodostettiin vastaanottopalveluista sekä työikäisten sosiaalipalveluista asiantuntijaryhmät. Työskentely eteni kevään aikana sekä palvelukohtaisissa että yhteisissä työpajoissa. Lisäksi pidettiin laajemmalle esihenkilöryhmälle vastaanottopalveluissa kaksi työpajaa ja työikäisten sosiaalipalveluissa yksi työpaja. Hyvinvointialueen johtoryhmä on ohjannut työtä.

Nykytilan kuvaus ja muutospaineet

Vastaanottopalveluja toimii tällä hetkellä 40 toimipisteessä, jotka eroavat asukas pohjiltaan, käyntimääriltään sekä henkilöstömääriltään huomattavasti toisistaan. Palveluiden saatavuudessa sekä toimintamalleissa ja digitaalisten palvelujen käyttöasteissa on suuria eroja. Liikkuvia palveluja ei juurikaan kokonaisuudessa ole. Lääkäreitä ja hoitajia toimipisteissä on noin 820. Toimipisteissä toimivan henkilöstön määrä on kuitenkin huomattavasti suurempi, kun otetaan huomioon kaikki palvelut ja henkilöstö, joita toimipisteissä on.

Työikäisten sosiaalipalveluissa henkilöstöä on kaikkiaan noin 200 ja toimipisteitä on 27. Suuri osa toimipisteistä on henkilöstöltään hyvin pieniä. Sosiaalipalveluissa liikkuvia palveluja käytetään jo nykyisin, digipalveluita ei juurikaan ole käytössä. Palvelutarve vaihtelee eri alueilla esim. alueen asukkaiden sosioekonomisten taustojen mukaan.

Pirkanmaan väestön määrän kasvun myötä vastaanottopalveluiden palvelutarpeen ennustetaan kasvavan, erityisesti väestön ikääntyminen lisää palvelutarvetta. Valmistelussa tehtyjen ennusteiden mukaan käyntimäärät vastaanottopalveluissa kasvavat noin 6 % vuoteen 2035 mennessä. Työikäisten määrä Pirkanmaan väestösuunnitteen mukaan kasvaa maltillisesti, joten sillä ei ole merkittävää vaikutusta työikäisten sosiaalipalveluiden palvelutarpeeseen, yhteiskunnalliset suhdanteet voivat kuitenkin kysyntään vaikuttaa. Sosiaalipalveluiden palvelutarpeeseen vaikuttavat mm. asukkaiden sosioekonomiset tilanteet sekä yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset. Molempien palveluiden haasteena on työvoiman saatavuus ja riittävyys tulevaisuudessa.

Palveluiden verkoston tavoitetila ja johtopäätökset

Pirkanmaalla palveluja tulee monimuotoistaa ja yhteensovittaa. Lähtökohdana valmistelussa on monikanavainen palveluverkko, jossa palvelut jakautuvat ns. kivijalkapalveluihin (fyysiset toimipisteet), liikkuviin palveluihin sekä digipalveluihin. Tavoitteena on muuttaa painopistettä digipalveluiden käyttöön, jos se on asiakkaan kannalta mahdollista. Vaiheittain toteutuvat muutokset edellyttävät joistakin vanhoista toimintatavoista luopumista.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen nykyistä selvästi kiinteämpi yhteistyö on keskeinen tulevaisuuden tavoite. Tätä tukee se, että vastaanottopalvelut ja sosiaalipalvelut jatkossa sijoittuvat pääosin samoihin tiloihin, jolloin asiakkaan palvelutarpeisiin voidaan vastata joustavasti, moniammatillista yhteistyötä hyödyntäen.

Valmistelu lähti asetetusta kolmesta skenaariosta: ei muutoksia, maltilliset muutokset ja laajemmat muutokset. Näistä työryhmät pitivät tulevaisuuden palveluverkon kehittämisessä parhaana vaihtoehtona laajempien muutoksien skenaariota, jossa palveluita keskitetään vahvoihin osaamiskeskittymiin ja samalla lisätään merkittävästi liikkuvia palveluja sekä digitaalisia palveluita. Samalla palveluverkkoa tiivistetään, jotta voidaan turvata toiminnallisesti ja taloudellisesti kestävä palvelujen kokonaisuus maakuntatasoisena.

Liikkuvilla palveluilla tuodaan palveluita lähelle asukkaita varsinkin haja-asutusseuduilla. Digitaalisten palveluiden käyttö laajenee.

Laajempien muutosten skenaariossa digitaalisten palveluiden osalta vuodelle 2035 tavoitteeksi asetettiin vastaanottopalveluissa, että jopa noin 60 % käynneistä hoituu digitaalisesti ja työikäisten sosiaalipalveluissa noin 40 %. Vastaanottopalveluiden osalta saadaan digipalvelujen käytöstä kokemuksia vuonna 2024 käynnistyvän digiklinikan myötä. Tavoitteita voidaan tarvittaessa myöhemmin tarkistaa.

Lähtökohtana pidettiin avopalveluiden palveluverkon kehittämisen periaatteiden mukaisesti, että sote-asemien optimaalisena väestöpohja olisi noin 20 000 -30 000 asukasta, kaikkialla hyvinvointialueella ei ko. väestöpohjaa kuitenkaan tavoitella, vaan palvelujen saavutettavuus otetaan huomioon.

Vastaanottopalveluiden sekä työikäisten sosiaalipalveluiden tulevaisuuden palveluverkon osalta esitetään, että vastaanottopalveluissa on käytössä 21 toimipistettä ja työikäisten sosiaalipalveluissa 13 toimipistettä. Työikäisten sosiaalipalvelut sijoittuisivat samoihin toimipisteisiin vastaanottopalveluiden kanssa yhtä toimipistettä lukuun ottamatta. Täten turvataan moniammatillinen yhteistyö ja helpotetaan asiakkaan arjen sujuvuutta, kun palvelut saa samasta paikasta. Lisäksi näiden ns. sote-asemien aukioloaikoja laajennetaan, mikä osaltaan parantaa palveluun pääsyä.

Liikkuvilla palveluilla täydennetään palveluita erityisesti haja-asutusseudulla, jossa julkinen liikenne on heikkoa. Muutoksia esitetään toteutettavaksi pitkällä aikavälillä ja hallitusti ottaen huomioon toimitilojen lisärakentamis- ja perusparannustarpeet. Skenaarioiden mukaisista muutoksista on tehty vaikutusten arviointi, jossa on nostettu esiin vaikutuksia mm. asiakkaisiin, asukkaisiin, henkilöstöön, sidosryhmiin, ympäristöön ja maaseutuun. Lisäksi on arvioitu vaikutuksia talouteen.

Hyvinvointialueen strategian mukaisesti toiminnan kokonaisuudessa tavoitellaan noin kahden prosentin tuottavuuden lisääntymistä vuositasolla. Lähtökohta on huomioitu valmistelussa.

Jatkovalmistelu

Erityisryhmien asumispalveluiden palveluverkkoselvitys on käynnissä ja se tulee käsittelyyn aluehallitukseen 9.10.2023. Muiden avopalveluiden, lasten, nuorten ja perheiden palveluiden sekä ikäihmisten ja vammaisten palveluiden osalta työ jatkuu syksyn 2023 aikana. Syksyn työn myötä tarkentuvat sote-kampuksien ja sote-asemien palveluvalikoimat sekä millainen lähiasemaverkko tulevaisuudessa Pirkanmaalle esitetään. Lisäksi syksyn aikana käydään läpi muiden osakokonaisuuksista tehtyjen selvitysten kytkäytyminen sote-kampuksiin, sote-asemiin sekä lähiasemiin.

Palveluiden verkosto, vastaanottopalvelut ja työikäisten sosiaalipalveluiden suunnitelma sekä laaja materiaali, palveluiden verkoston suunnitelma ovat liitteenä.”

Aluehallitus päätti 21.8.2023 § 206

- merkitä vastaanottopalvelujen ja työikäisten sosiaalipalvelujen selvityksen tiedoksi
- lähettää selvityksen laajalle kuulemiskierrokselle asukastilaisuuksiin, YT-elimelle, vaikuttamistoimielimille, valiokunnille ja aluehallituksen jaostoille,
- edellyttää, että selvitys ja siihen tehdyt täydennysehdotukset tuodaan aluehallituksen hyväksyttäväksi syyskuussa 2023. Lisäksi laaditaan erillinen kooste kuulemiskierroksen kommentteista.

Aluehallitus käsitteli asiaa uudelleen 11.9.2023 § 224. Tällöin aluehallitus totesi, että kommentointikierros on siihen mennessä tuottanut runsaasti asukas- ja muita palautteita ja toimielimet sekä valiokunnat ovat antaneet lausuntonsa. Myös osa alueen kuntien kunnanhallituksista ja kuntajohtajista ovat antaneet kommenttinsa ja lausuntonsa. Selvityksiä on käsitelty asukastilaisuuksissa ja kuntajohtajakokouksissa. Aluehallitus merkitsi tiedoksi selvitykseen annetut kommentit ja lausunnot sekä niiden perusteella laaditun koosteen ja johtopäätökset huomioonotettavaksi jatkovalmistelussa ja oikeutti jatkamaan vastaanottopalvelujen ja työikäisten sosiaalipalvelujen valmistelua selvityksen pohjalta.

Asukastilaisuuksia järjestettiin yhteensä kuusi ajanjaksolla 29.8.-19.9.2023. Lisäksi Pirhan sivuilla asukkailla on ollut mahdollisuus antaa suoraa palautetta palvelujen verkostosta pirha.fi/palaute -sivuston palautelomakkeella, palveluverkkosivulla tai toimipisteissä palautelomakkeella. Palvelujen verkostosta järjestettiin erillinen kysely 7.9. - 24.9.2023 ja näiden vastaukset ovat käytettävissä 16.10.2023 alkavalla viikolla.

Palvelujen verkoston suunnitelmasta annettuja ja Pirhan kirjaamon kautta tulleita kommentteja, palautteita ja lausuntoja on viety valmistelun aikana hyvinvointialueen nettisivulle [Palveluverkko - pirha.fi](http://Palveluverkko-pirha.fi), josta ne ovat kaikkien saatavilla.

Jatkovalmistelussa hyödynnetään kommenttien, palautteiden ja lausuntojen yksityiskohtaiset palvelujen sisältöihin liittyvät ehdotukset. Aluehallitus päättää palvelujen verkostosta myöhemmin syksyllä 2023.

Oheismateriaalina seuraa:

- Palveluiden verkosto, vastaanottopalvelut ja työikäisten sosiaalipalveluiden suunnitelma teknisine korjauksineen
- Laaja materiaali, palveluiden verkoston suunnitelma
- Yhteenveto kommentteista 7.9.2023

Kaikki selvitykseen liittyvä materiaali on luettavissa hyvinvointialueen nettisivuilla [Palveluverkko - pirha.fi](http://Palveluverkko-pirha.fi).

Pirkanmaan hyvinvointialueen vastaanottopalveluiden sekä työikäisten sosiaalipalveluiden palveluverkkoselvityksessä on Sastamalan kaupungin osalta esitetty, että Sastamalassa on kaksi toimipistettä: Sote-kampus Sastamalan keskustassa Vammalassa ja toinen toimipiste Mouhijärvellä. Mouhijärven osalta selvitetään, voidaanko palvelut tuottaa jatkossa Sastamalan toiselta pisteeltä. Sastamalan sosiaalipalvelut ovat tällä hetkellä Kauppalantalolla, mutta jatkossa selvitetään mahdollisuutta siirtää palvelut vastaanottopalveluiden kanssa samaan pisteeseen. Lisäksi tiettyjä palveluja voidaan tarjota liikkuvina palveluina harvaan asutuilla alueilla.

Sastamalan kaupungin kannanotto:

Sastamalan kaupunki korostaa Sastamalan Sote-kampuksen asemaa koko läntisen Pirkanmaan alueellisena sosiaali- ja terveystieteiden osaamisen ydinkeskuksena ja kampuksen toimintojen edelleen kehittämisen tärkeyttä. Kampuksella on perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoidon integroitu menestyksellisesti yhteen jo lähes 10 vuotta jatkuneen kehitystyön tuloksena eri yhteistyökumppanien muodostaman kampustyöryhmän toimesta. Alueella on lisäksi muun muassa psykiatrian avo- ja vuodeosastohoitoa sekä vanhusten palveluasumista. Kampuksen palveluja tulee jatkossakin kehittää ja monipuolistaa määrätietoisesti alueen asukkaiden tarpeiden perusteella. Kaupunki vastustaa joissakin yhteyksissä esille nousseita Sastamalan aikuispsykiatrian vuodeosastohoidon lakkauttamista sekä nuorisopsykiatrian avopalveluiden heikentämistä.

Sastamalan kaupungin näkemyksen mukaan Mouhijärven terveysaseman / toimipisteen toimintaa tulisi jatkaa nykyisessä laajuudessa, sillä etäisyydet ovat pitkäköjä Pirkanmaan maantieteellisesti laajimmassa kunnassa. Mouhijärven ja Suodenniemen alueella asuu yli 4 000 asukasta ja alueen pohjoisosista on yli 45-60 minuutin matka Sastamalan toiselle pisteelle eli Sote-kampukselle. Mouhijärven alue on väestöltään kasvava osa kaupunkia ja kaupunki on tehnyt ja tekee parhaillaan merkittäviä panostuksia alueen asuinalueisiin ja kouluihin sekä elinkeinoelämän kehittämiseen.

Toimi-/palvelupisteiden ohella Sastamalan kaupunki kiinnittää erityistä huomiota kuntien kannalta keskeisiin toiminnallisiin asioihin hyvinvointialueen toiminnassa. Hyvinvointialueen tulee osoittaa riittävät resurssit yhdyspintapalvelujen toteuttamiseen yhteistyössä alueen kuntien kanssa. Tämä koskee erityisesti työikäisten ja kotoutujien palveluja, jotka on tuotettava monialaisesti hyvinvointialueen ja työvoimaviranomaisten / kunnan yhteistyönä. Hyvinvointialueen tulee osallistua asiakkaiden palvelutarpeiden arviointiin, monialaisten suunnitelmien laatimiseen (aktivointisuunnitelmat, monialaiset työllistymis- ja kotoutumissuunnitelmat) ja palveluohjaukseen asiakkaiden palvelutarpeet huomioiden. Yhteistyö korostuu jatkossa, kun vastuu julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämisestä siirtyy kunnille vuoden 2025 alusta. Myös oppilashuoltohenkilöstön (koulupsykologit

ja -kuraattorit) resurssoinnin osalta on ollut selkeitä puutteita vuoden 2023 aikana.

Lisäksi Sastamalan kaupunki toteaa jo tässä vaiheessa, että se on valmis hakemaan yhdessä hyvinvointialueen kanssa ratkaisuja palveluiden turvaamiseen alueella (kiinteistöratkaisut yms.). Erityisryhmien asumispalveluja koskevaan selvitykseen kaupunki ottaa myöhemmin erikseen kantaa.

Valmistelija	kaupunginjohtaja Jarkko Malmberg, hallintojohtaja Tapio Rautava
Esittelijä	Kaupunginjohtaja
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus päättää hyväksyä edeltä selosteosasta ilmenevän kannanoton Pirkanmaan hyvinvointialueen vastaanottopalveluiden sekä työikäisten sosiaalipalveluiden palveluverkkoselvitykseen.
Päätös	Hyväksyttiin yksimielisesti.
Lisätietoja	kaupunginjohtaja Jarkko Malmberg, puh. 040 641 6735